

FINANSMINISTERIET

Økonomisk Analyse: Lange arbejdsliv og risiko for nedslidning

April 2019

2019

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Finansministeriet
Center for holdbarhed og strukturpolitik
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Telefon 33 92 33 33

Elektronisk publikation:
ISBN: 978-87-93531-61-1

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets hjemmeside
fm.dk

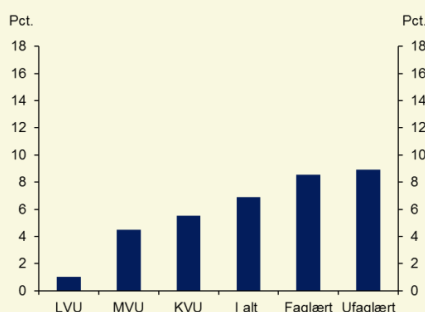
Lange arbejdsliv og risiko for nedslidning

I denne analyse samkøres spørgeskemaundersøgelsen *Arbejds miljø og Helbred*, der udarbejdes af Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø (NFA) med registerbaserede oplysninger om fx uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning. Undersøgelsen indeholder svar på spørgsmål om blandt andet arbejdsevne, selv vurderet helbred samt fysisk og psykisk arbejdsmiljø.

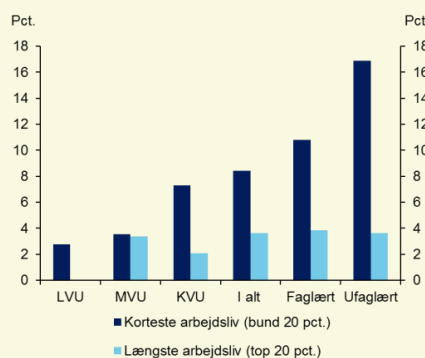
Hovedresultaterne for 55-64 årige personer med *lange arbejdsliv* er:

- En relativ lille andel angiver, at de er begrænset i arbejdet på grund af smerter sammenlignet med personer med korte arbejdsliv, *figur 2*.
- Blandt gruppen med lange arbejdsliv er der forholdsvis lille variation på tværs af uddannelse i den andel, som er begrænset i arbejdet på grund af smerter.
- Gruppen med lange arbejdsliv har en relativ høj arbejdsevne uafhængigt af uddannelsesniveau.
- Der er en relativt høj andel af gruppen med lange arbejdsliv, som selv vurderer, at de har ”fremragende”/”vældig godt” helbred.
- Registerbaserede opgørelser over andelen, der overgår til førtidspension, ressourceforløb, fleksjob eller ledighedsydelse for 50-59-årige i arbejdsstyrken understreger samme billede: Personer med lange arbejdsliv har lavere tilbøjelighed til at overgå til helbredsbedingede ydelser op mod pensionsalderen end personer med korte arbejdsliv.

Figur 1
Andel 55-64-årige, der er begrænset i arbejdet på grund af smerter opdelt på uddannelse, 2016

Figur 2
Andel 55-64-årige, der er begrænset i arbejdet på grund af smerter opdelt på uddannelse og længde af arbejdslivet, 2016

Anm.: Figur 1 og 2 viser andelen, der har svaret ”Ja, en del” eller ”Ja, meget” på spørgsmålet *Har du på grund af smerter været begrænset på dit arbejde inden for de sidste 3 måneder?* Se anmærkning til figur 13.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af *Arbejds miljø og Helbredsundersøgelsen* samt Danmarks Statistiks registre.

“Nedslidning” er ikke et veldefineret begreb. Der er mange faktorer, der kan påvirke risikoen for ”nedslidning” og tab af arbejdsevne, herunder livsstil, sociale- og familiemæssige forhold, arbejdsrelaterede forhold samt individuelle forskelle i den almene sundhedstilstand. Oplysninger fra registre og spørgeskemaer kan anvendes som grove helbredsindikatorer til at belyse den statistiske sammenhæng mellem længden af arbejdslivet og den enkeltes helbredstilstand, som indikator for risikoen for ”nedslidning”. Det kan fx være spørgsmål om helbred, arbejdsevne og smerter.

Baseret på denne tilgang viser analyserne, at der ikke er tegn på en positiv sammenhæng mellem længden af arbejdslivet og risikoen for ”nedslidning” blandt seniorer på arbejdsmarkedet – tværtimod. At personer med lange arbejdsliv ifølge undersøgelsen også er dem med mindst risiko for ”nedslidning” skal ses i lyset af, at seniorer, som har et langt arbejdsliv, er en selekteret gruppe blandt de beskæftigede, som i gennemsnit har et bedre (selvvurderet) helbred end jævnaldrende med mere løs tilknytning til arbejdsmarkedet gennem livet.

Analyserne peger derfor samtidig på, at differentieret pensionsalder baseret på anciennitet ikke vil være målrettet lønmodtagergrupper med risiko for ”nedslidning”. Der vil med andre ord være brede grupper af lønmodtagere, der i givet fald omfattes af ordningen, som ikke er i risiko for ”nedslidning” – og der vil omvendt også være grupper af ”nedslidte”, der ikke omfattes af en anciennitetsbaseret differentieret pensionsalder. Det skal understreges, at analysen ikke af-dækker eventuelle årsagssammenhænge mellem længden af arbejdslivet og risikoen for ”nedslidning”.

Når længden af arbejdslivet (så vidt muligt) opgøres som antal fuldtidsår på arbejdsmarkedet viser analysen desuden, at følgende befolkningsgrupper er underrepræsenteret i gruppen med lange arbejdsliv:

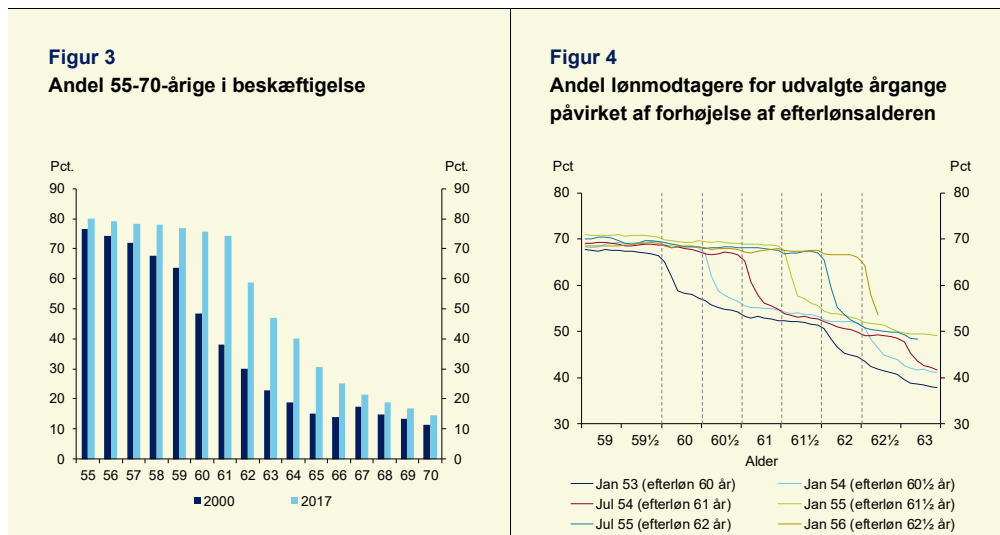
- Kvinder (idet kvinder i gennemsnit har ”kortere arbejdsliv” end jævnaldrende mænd).
- Personer med videregående uddannelse (fx akademikere, lærere og pædagoger).
- A-kasser, der overvejende har medlemmer med videregående uddannelser, fx *Magistrenes a-kasse*, *Akademikernes a-kasse* og *Lærernes a-kasse*.
- Offentligt ansatte.

Analysen er som nævnt gennemført på baggrund af data fra *Arbejdsmiljø og Helbred*, som det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø har stillet til rådighed for Finansministeriet. Finansministeriet er alene ansvarlig for analyse, fortolkning og fremstilling af resultaterne.

Seniorer med lange arbejdsliv

Siden 2000 er beskæftigelsen steget for alle alderstrin blandt 55-70-årige, og næsten 60 pct. af 60-64-årige er i beskæftigelse i 2017 mod knap en tredjedel i 2000, *jf. figur 3*. Beskæftigelsen blandt seniorer er steget bredt på tværs af uddannelsesgrupper, og særligt uddannelsesgrupper, der før trak sig tilbage relativt tidligt, har øget deres arbejdsmarkedsdeltagelse.

Denne udvikling skyldes blandt andet efterlønsreformen fra 1998, afskaffelsen af særordninger og tilbagetrækningsreformen fra 2011. For eksempel har forhøjelsen af efterlønsalderen fra 60 år i 2013 til 62 år i 2017 bidraget til at udskyde tidspunktet for overgang til efterløn og medført en stigning i beskæftigelsen for 60 og 61-årige, *jf. figur 4*.

Anm.: Figur 3 er baseret på Danmarks Statistiks Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik. Figur 4 viser udviklingen i andel lønmodtagere for udvalgte fødselsårsgange, der er berørte af forhøjelsen af efterlønsalderen fra 2014.

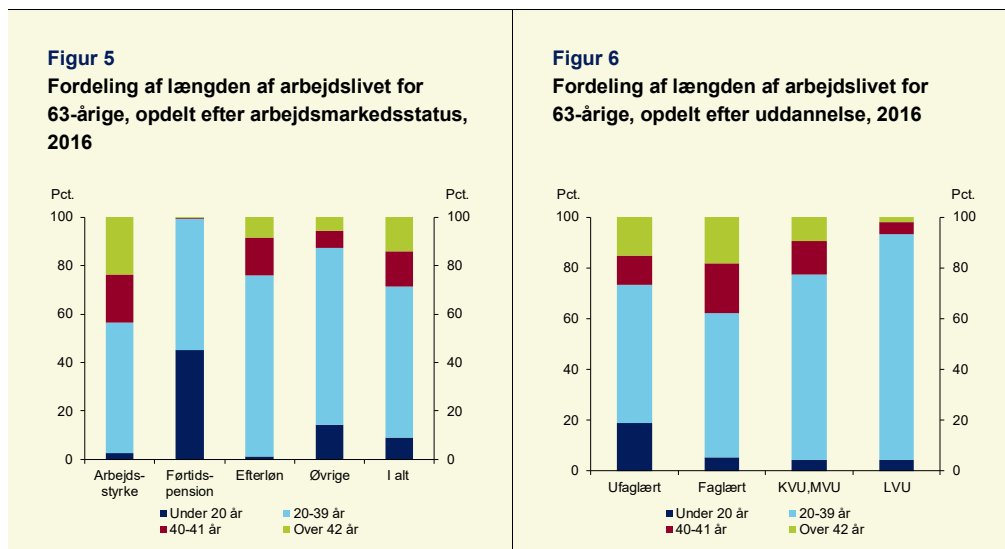
Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Udskydelsen af tilbagetræknings tidspunktet har bidraget til at forlænge arbejdslivet for mange seniorer. Selvom der datamæssigt ikke foreligger fuldt dækkende registreringer af den enkeltes arbejdsomfang og ledighed gennem hele arbejdslivet, kan der under en række beregningsantagelser til analyseformål laves opgørelser over længden af arbejdslivet for seniorer, herunder fx belyse gruppen med ”lange arbejdsliv”. I opgørelserne nedenfor er længden af arbejdslivet så vidt muligt omregnet til antal fuldtidsår på arbejdsmarkedet (beskæftiget eller ledige). En person, der fx har været ansat på halv tid i 42 år vil således som udgangspunkt indgå med en længde af arbejdslivet på 21 år. I bilag 1 er opgørelsesmetoden nærmere beskrevet.

Der er stor individuel variation i længden af arbejdslivet. Tages der udgangspunkt i alle 63-årige – dvs. både dem som har forladt arbejdsmarkedet (og fx modtager

førtidspension), og dem der forsat er i beskæftigelse eller er ledige, er der 14 pct., der ifølge opgørelsen har været på arbejdsmarkedet i mindst 42 år, mens 9 pct. har været på arbejdsmarkedet mindre end 20 år, *jf. figur 5*. Denne variation afspejler, at der er store grupper af beskæftigede som efter endt skolegang stort set er på arbejdsmarkedet permanent indtil tilbagetrækning, men der er omvendt også personer, der forlader arbejdsmarkedet i en tidlig alder typisk af helbreds-mæssige grunde. For 63-årige modtagere af førtidspension er det fx 45 pct., der har været på arbejdsmarkedet i mindre end 20 år.

Variationen i længden af arbejdslivet er særlig stor blandt ufaglærte, hvor der både er forholdsvis mange med ”korte” og ”lange” arbejdsliv, *jf. figur 6*. Det dækker blandt andet over, at førtidspensionister (med relativt korte arbejdsliv) er overrepræsenteret blandt ufaglærte, og at en del (63-årige) ufaglærte stort set har været på arbejdsmarkedet uafbrudt efter afslutningen af grundskolen.

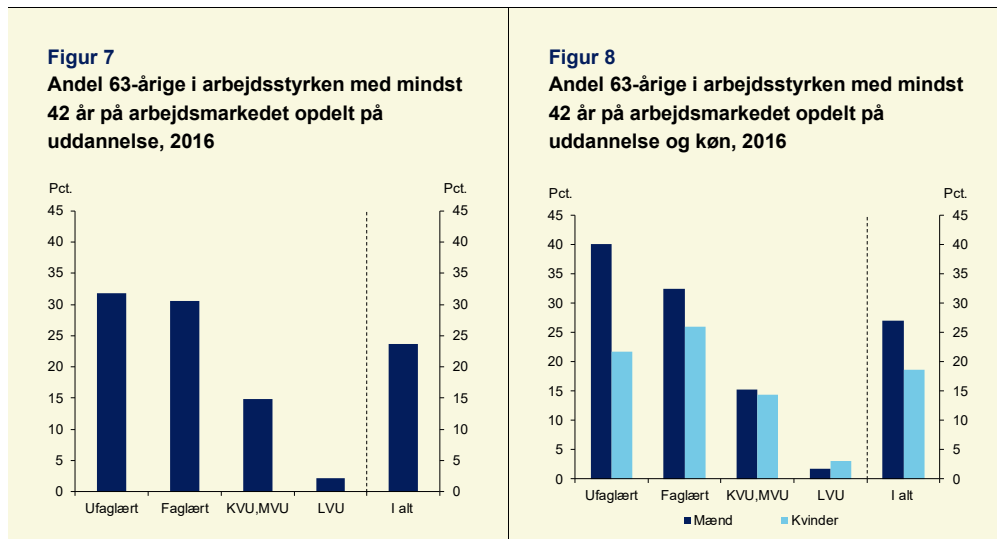

Anm.: Opgørelsen af længden af arbejdslivet er baseret på en række beregningsantagelser og er behæftet med usikkerhed bl.a. på grund af mangelfulde/upræcise registreringer af arbejdsomfang for beskæftigede, *jf. bilag 1*. Indvandrere er ikke medtaget på grund af særlig stor usikkerhed for denne gruppe, fordi der ikke er medregnet arbejdsomfang fra udlandet. Ufaglærte omfatter personer med grundskole eller en gymnasial uddannelse som højeste fuldførte uddannelse samt personer med uoplyst uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Blandt den gruppe, der forsat er i arbejdsstyrken som 63-årige, er andelen med lange arbejdsliv væsentligt højere. Blandt 63-årige i arbejdsstyrken er det 24 pct., der har været på arbejdsmarkedet i mindst 42 år gennem arbejdslivet. For ufaglærte og faglærte er denne andel over 30 pct., mens det for akademikere kun er 2 pct., der har været på arbejdsmarkedet i mindst 42 år som 63-årig, *jf. figur 7*. De markante uddannelsesforskelle afspejler, at personer med videregående uddannelser typisk har haft et lavere beskæftigelsesomfang i de unge år under uddannelsen sammenlignet med ufaglærte og faglærte.

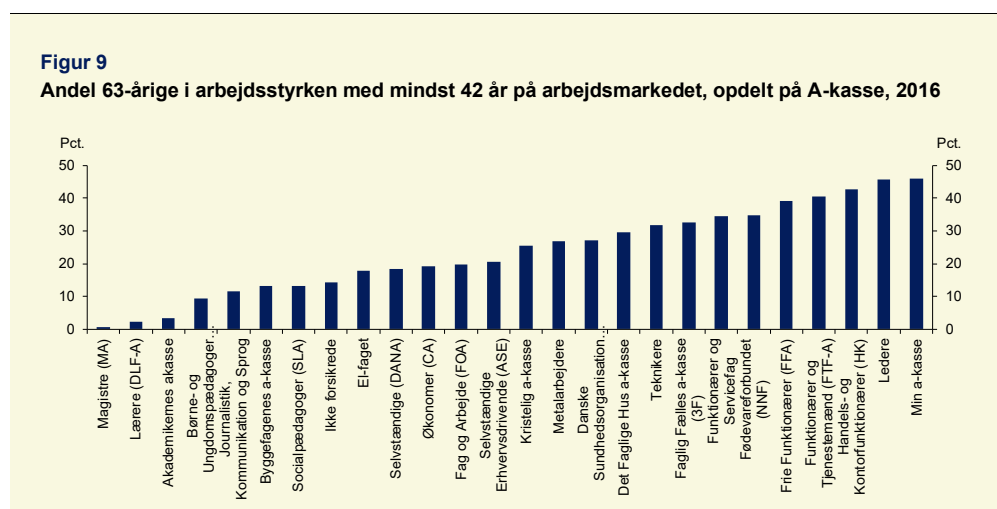
En opdeling af de 63-årige på arbejdsmarkedet efter køn viser, at andelen med mindst 42 år på arbejdsmarkedet er større blandt mænd (27 pct.) end blandt kvinder (19 pct.), *jf. figur 8*. Denne kønsforskel viser sig især for ufaglærte, men også blandt faglærte.

Anm.: Se anmærkning til figur 5 og figur 6.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

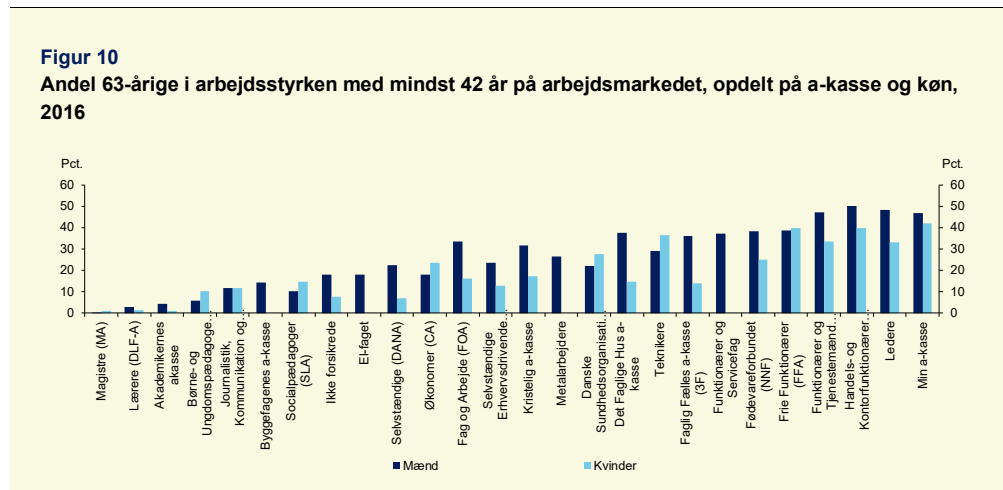
De uddannelsesmæssige forskelle i andelen med ”lange arbejdsliv” er afspejlet i tilsvarende opgørelser opdelt på a-kasse. Det er således de a-kasser, der overvejende har medlemmer med videregående uddannelser, som har den laveste andel medlemmer med mere end 42 år på arbejdsmarkedet, når der ses på 63-årige på arbejdsmarkedet. Det gælder fx for *Magistrenes a-kasse*, *Akademikernes a-kasse*, *Lærernes a-kasse* samt *Børne- og ungdomspædagogernes a-kasse*, *jf. figur 9*. Omvendt er andelen af 63-årige medlemmer med ”lange arbejdsliv” forholdsvis høj i *Ledernes a-kasse*, *Min a-kasse* og *HKs a-kasse*.

Anm.: Se anmærkning til figur 5 og figur 6.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

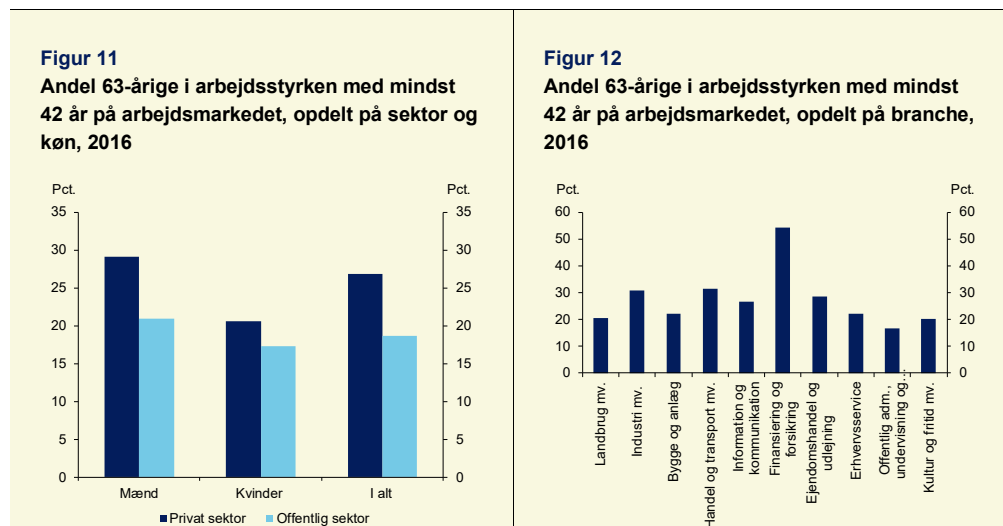
Ud over den uddannelsesmæssige sammensætning i de enkelte a-kasser kan kønsfordelingen i de enkelte a-kasse også spille en rolle, idet kvinder som nævnt i gennemsnit har ”kortere arbejdsliv” end mænd. I figur 10 er andelen med mindst 42 års beskæftigelse vist for de enkelte a-kasser opdelt på køn.

Anm.: Se anmærkning til figur 5 og figur 6. På grund af forholdsvis få observationer er andelen for kvinder ikke vist i *Byggefagenes a-kasse*, *Metalarbejdere* og *A-kassen for funktionærer og servicefag* samt *El-faget*.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Andelen af 63-årige med lange arbejdsliv (mindst 42 år) er større i den private sektor end blandt jævnaldrende med offentlig beskæftigelse, *jf. figur 11*.

Anm.: Se anmærkning til figur 5 og figur 6. I figur 12 er anvendt Danmarks Statistiks 10-gruppering af branchekoder.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Den forholdsvis høje andel blandt privatansatte dækker blandt andet over, at andelen med lange arbejdsliv er særlig stor i brancherne *Finansiering og forsikring*. Herefter følger brancherne *Industri mv.* og *Handel og transport mv.*, *jf. figur 12*.

Lange arbejdsliv og risiko for nedslidning

Spørgeskemaundersøgelsen *Arbejds miljø og Helbred* indeholder en række spørgsmål om blandt andet arbejdsevne, belastningsindeks og selv vurderet helbred, som kan anvendes som indikatorer på risiko for ”nedslidning”. Undersøgelsen anvendes blandt andet af Beskæftigelsesministeriet til monitorering af udviklingen i arbejdsmiljøet i Danmark. Se bilag 2 for en kort beskrivelse af Arbejds miljø og Helbredsundersøgelsen.

Undersøgelsen indeholder fx spørgsmålet: *Har du på grund af smerter været begrænset på dit arbejde inden for de sidste 3 måneder?* I gennemsnit svarer 6,9 pct. af 55-64 årige ”ja, en del” eller ”ja, meget”. Som vist i indledningen er denne andel højest blandt ufaglærte og faglærte og lavest blandt personer med lange videregående uddannelser.

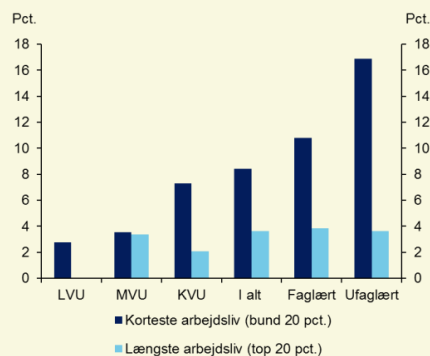
Samkøres disse besvarelser med de registermæssige optællinger af længden af arbejdslivet viser det sig, at andelen, der er begrænset i arbejdet på grund af smerter, er markant lavere (3,6 pct) for gruppen med de længste arbejdsliv sammenlignet med gruppen med de korteste arbejdsliv (8,4 pct.). Denne forskel mellem personer med ”lange” og ”korte” arbejdsliv er særlig tydelig for ufaglærte og faglærte, *jf. figur 13*. Det fremgår endvidere af figur 13, at blandt personer med lange arbejdsliv er andelen, der svarer, at de er begrænset i arbejdet på grund af smerter, stort set uafhængig af uddannelsesniveaue.

I opgørelsen er gruppen med ”længste arbejdsliv (top 20 pct.)” på hvert alderstrin afgrænset som de 20 pct. af arbejdsstyrken, der har været flest år på arbejdsmarkedet, mens gruppen med ”korteste arbejdsliv (bund 20 pct.)” er afgrænset som de 20 pct. af arbejdsstyrken, der har været færrest år på arbejdsmarkedet. For 63-årige i arbejdsstyrken er den gennemsnitlige længde af arbejdslivet for ”top 20 pct.” på 43,8 år, mens personer i ”bund 20 pct.” i gennemsnit har været på arbejdsmarkedet i 27,8 år, *jf. figur 14*.

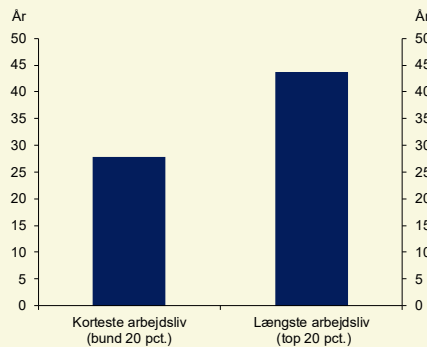
Det bemærkes at der knytter sig en vis statistisk usikkerhed til analyseresultaterne på grund af stikprøvestørrelsen på omkring 9.000 svarpersoner i alderen 55-64 år.

Figur 13

Andel 55-64-årige, der er begrænset i arbejdet på grund af smerter opdelt på uddannelse og længde af arbejdslivet, 2016

Figur 14

Gennemsnitlig længde af arbejdslivet blandt 63-årige lønmodtagere, 2016

Anm.: Figur 13 viser andelen, der har svaret ”Ja, en del” eller ”Ja, meget” på spørgsmålet *Har du på grund af smerter været begrænset på dit arbejde inden for de sidste 3 måneder?* Da der er forholdsvis få svarpersoner med lange videregående uddannelser og lange arbejdsliv er der ikke vist tal for denne gruppe. I figur 14 er kun medtaget personer, der indgår i Arbejds miljø og Helbredsundersøgelsen.

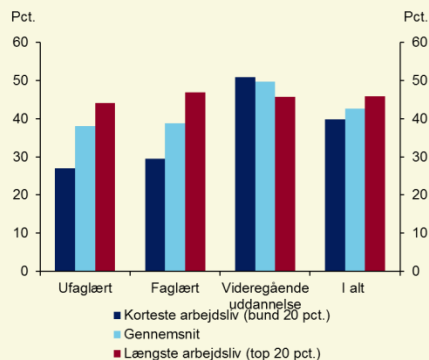
Kilde: Egne beregninger på baggrund af *Arbejds miljø og Helbredsundersøgelsen* samt Danmarks Statistiks registre.

Det skal som tidligere nævnt understreges, at registermæssige opgørelser af længden af arbejdslivet er baseret på en række beregningsantagelser og er behæftet med usikkerhed blandt andet på grund af mangelfulde og ufuldstændige registreringer af arbejdsomfang for selvstændige og lønmodtagere. Desuden foreligger der ikke oplysninger om selvstændige og ledige før 1980, som derfor ikke indgår i optællingen i denne periode, *jf. bilag 1*.

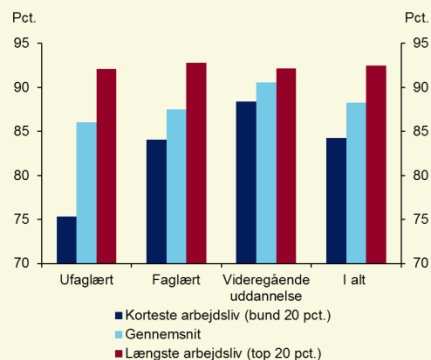
Selv vurderet helbred og arbejdsevne

I undersøgelsen spørges lønmodtagerne til selv vurderet helbred, hvor 43 pct. af de 55-64-årige svarer ”fremragende” eller ”vældig godt” på spørgsmålet: *Hvordan synes du, at dit helbred er alt i alt?* Denne andel er højest blandt lønmodtagere med de længste arbejdsliv og lavest blandt lønmodtagere med de korteste arbejdsliv, *jf. figur 15*. For gruppen af ufaglærte og faglærte er andelen med ”fremragende” eller ”vældig godt” helbred fx omkring 45 pct. for gruppen med de længste arbejdsliv og under 30 pct. for gruppen med de korteste arbejdsliv. For gruppen med de længste arbejdsliv gælder, at andelen, der svarer ”godt” eller ”vældig godt”, stort set er den samme på tværs af uddannelsesgrupper.

Figur 15
Andel 55-64-årige med "fremragende" eller "vældig godt" selv vurderet helbred opdelt på længde af arbejdslivet og uddannelse, 2016

Figur 16
Andel 55-64-årige med relativt høj arbejdsevne (mindst 7 ud af 10 point) opdelt på uddannelse og længde af arbejdslivet, 2016

Anm.: Figur 15 er baseret på spørgsmålet *Hvordan synes du, at dit helbred er alt i alt?* Figur 16 er baseret på spørgsmålet *Forestil dig, at din arbejdsevne er 10 point værd, når den er bedst. Hvor mange point vil du give din nuværende arbejdsevne?*

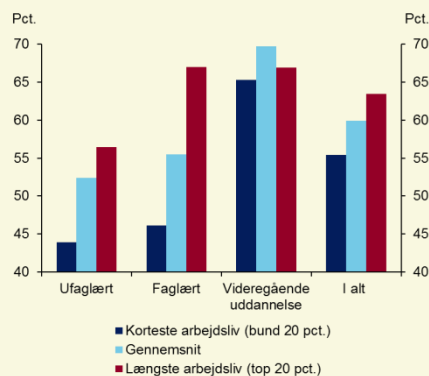
Kilde: Egne beregninger på baggrund af *Arbejds miljø og Helbredsundersøgelsen* samt Danmarks Statistiks registre.

I forhold til arbejdsevne er det 88 pct. af de 55-64-årige, der på en skala fra 1-10 i undersøgelsen siger, at de har en arbejdsevne på mindst 7. Denne andel er højest i gruppen med længst arbejdsliv (92 pct.) og lavest blandt lønmodtagere med kortest arbejdsliv (84 pct.), jf. figur 16. Også i dette spørgsmål er svarerne for grupperne med de længste arbejdsliv stort set identiske på tværs af uddannelsesniveauet.

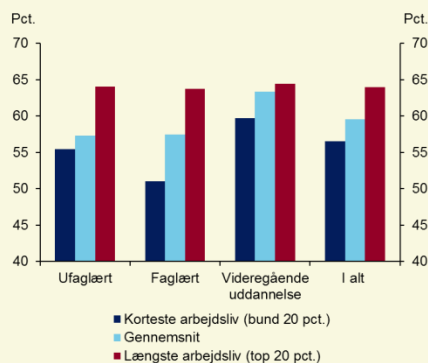
Der indgår i undersøgelsen to yderligere spørgsmål om arbejdsevnen, hvor der spørges ind til vurderingen af arbejdsevnen i forhold til de fysiske og psykiske krav i arbejdet. For begge spørgsmål gælder, at andelen, der vurderer, at arbejdsevnen er "fremragende" eller "særdeles god", er højest blandt den del af de 55-64-årige lønmodtagere, der har længst arbejdsliv, jf. figur 17 og figur 18.

Figur 17

Andel 55-64-årige med "fremragende" eller "særlig god" arbejdsevne vurderet i forhold til fysiske krav i arbejdet, opdelt på længde af arbejdslivet og uddannelse, 2016

Figur 18

Andel 55-64-årige med "fremragende" eller "særlig god" arbejdsevne vurderet i forhold til psykiske krav i arbejdet, opdelt på længde af arbejdslivet og uddannelse, 2016

Anm.: Figur 17 er baseret på spørgsmålet *Hvordan vurderer du din nuværende arbejdsevne i forhold til de fysiske krav i dit arbejde?* Figur 18 er baseret på spørgsmålet *Hvordan vurderer du din nuværende arbejdsevne i forhold til de psykiske krav i dit arbejde?*

Kilde: Egne beregninger på baggrund af *Arbejds miljø og Helbredsundersøgelsen* samt Danmarks Statistiks registre.

Belastningsindeks for psykisk arbejdsmiljø og muskel-skeletbesvær

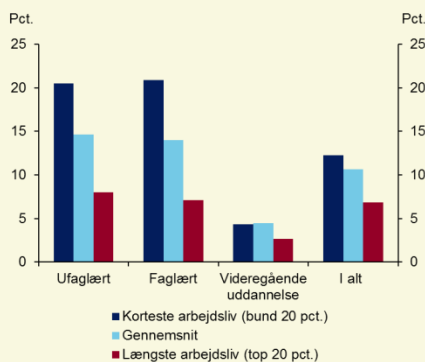
På baggrund af en række af de spørgsmål, der indgår i undersøgelsen *Arbejds miljø og Helbred*, udregner Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø et belastningsindeks for henholdsvis det psykiske arbejdsmiljø og fysisk belastning (muskel-skeletbesvær).

Det psykiske belastningsindeks opgør andelen af lønmodtagere, der rapporterer, at de i arbejdet er udsat for psykiske belastninger som fx høje følelsesmæssige krav, tidspres, mobning eller vold, og som samtidig oplever symptomer på stress eller depression. Belastningsindekset for fysisk belastning (muskel-skeletbesvær) opgør andelen af lønmodtagere, der rapporterer, at de i deres arbejde er udsat for fysiske belastninger, og som samtidig oplever smerter og træthed efter arbejdet. Det bemærkes, at de to indeks kan ikke opgøre, hvor mange der er overbelastede i klinisk forstand – det kræver en individuel lægefaglig vurdering. Samtidig skal det understreges, at belastning ikke er det samme som nedslidning.

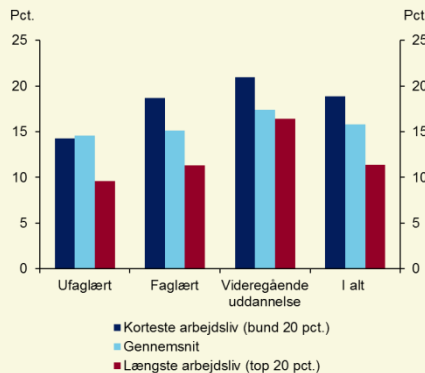
For begge disse indeks gælder, at andelen af 55-64-årige med henholdsvis fysisk og psykisk belastning er lavest i gruppen af lønmodtagere med længst arbejdsliv. I forhold til fysisk belastning gælder det især ufaglærte og faglærte, *jf. figur 19 og figur 20*.

Figur 19

Andel 55-64-årige med fysisk belastning, opdelt på længde af arbejdslivet og uddannelse, 2016

Figur 20

Andel 55-64-årige med psykisk belastning, opdelt på længde af arbejdslivet og uddannelse, 2016

Anm.: Figur 19 angiver hvor stor en andel af gruppen, der falder inden for belastningsindekset for muskel-skeletbesvær. Figur 20 angiver hvor stor en andel af gruppen, der falder inden for belastningsindekset for psykisk arbejdsmiljø. Begge indeks er udviklet af Det Nationale Forskningscenter for arbejdsmiljø og er baseret på sammenvejning af en række spørgsmål i undersøgelsen *Arbejdsmiljø og Helbred*.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af *Arbejdsmiljø og Helbredsundersøgelsen* samt Danmarks Statistiks registre.

Registerbaserede indikatorer for "nedslidning"

Arbejdsrelaterede forhold kan i nogle tilfælde påvirke risikoen for at den enkelte mister arbejdsevnen – fx i brancher med hårdt fysisk arbejde og ved vedvarende arbejdsrelateret stress. Målt ud fra risikoen for at overgå til offentlige ydelser målrettet personer med nedsat arbejdsevne (fx førtidspension og fleksjob) er der imidlertid ikke noget, der tyder på, at beskæftigede seniorer med lange arbejdsliv er i særlig risiko for "nedslidning" og tab af arbejdsevne.

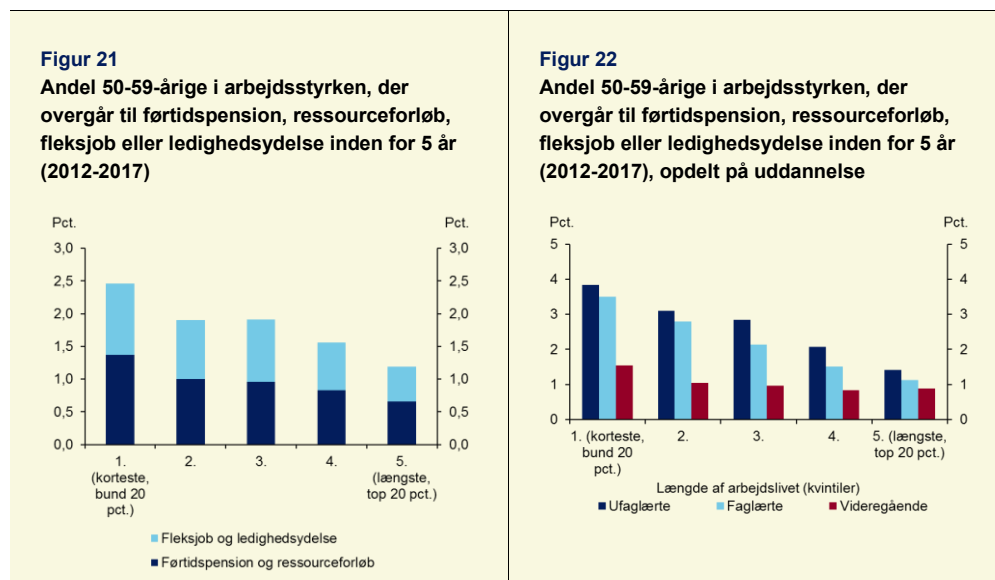
Hvis man på hvert enkelt alderstrin fra 50-59 år ser på den femtedel af arbejdsstyrken, der har haft det længste arbejdsliv, har denne gruppe således i gennemsnit en relativ lav risiko for at blive tilkendt førtidspension, ressourceforløb eller fleksjob i løbet af en 5-årig periode, *jf. figur 21*. Der er således ikke tegn på en generel positiv sammenhæng mellem længden af arbejdslivet og risikoen for overgang til førtidspension, fleksjob mv. At personer med lange arbejdsliv ifølge opgørelsen har mindst risiko for overgang til fx førtidspension og fleksjob skal ses i lyset af, at seniorer, som har et langt arbejdsliv, er en selekteret gruppe, som i gennemsnit har et bedre helbred end jævnaldrende med mere løs tilknytning til arbejdsmarkedet gennem livet.

Det bemærkes, at der her er tale om en registeropgørelse, som er baseret på hele befolkningen, og derfor ikke er behæftet med stikprøveusikkerhed som spørgeskemaundersøgelsen ovenfor.

For alle tre hoveduddannelsesgrupper gælder, at andelen, der overgår til førtidspension, fleksjob, ressourceforløb eller ledighedsydelse, er lavest for den femte-

del af arbejdsstyrken, der har længst arbejdsliv og højest for den femtedel, der har kortest arbejdsliv, *jf. figur 22*.

Samtidig er de uddannelsesmæssige forskelle i andelen, der mister arbejdsevnen, relativt små, når man ser på gruppen med længst arbejdsliv.

Anm.: Indvandrere og selvstændige i 2012 indgår ikke på grund af særlig stor usikkerhed ved opgørelse af længden af arbejdslivet for disse grupper. Se bilag 1 for en beskrivelse af metoden til opgørelse af længden af arbejdslivet. Andelen i figur 21 og 22 er opgjort på baggrund af fuldtidspersoner.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Det bemærkes, at ovenstående statistiske sammenhæng mellem længden af arbejdslivet og andelen, der forlader arbejdsmarkedet før folkepensionsalderen (førtidspension og efterløn), ikke vurderes at være udtryk for en årsagssammenhæng, idet sammensætnings effekter og selektion som nævnt må antages at spille en stor rolle.

Bilag 1. Opgørelse af længden af arbejdslivet

Til beregning af antal års beskæftigelse/ledighed er anvendt oplysninger om lønmodtageres beskæftigelsesomfang (fortrinsvis vurderet ud fra ATP-indbetalinger), nettoledighedsgrad siden 1980 samt oplysninger om beskæftigelse som selvstændig erhvervsdrivende. Hver af disse er behæftet med registreringsmæssige usikkerheder.

Lønmodtageres beskæftigelsesomfang

Lønmodtageres beskæftigelsesomfang er i perioden frem til 2007 beregnet på baggrund af indbetalinger til ATP. Det indebærer en vis usikkerhed bl.a. fordi personer, der arbejder under 9 timer om ugen, som udgangspunkt ikke indbetaler ATP, og at alle personer med en ugentlig arbejdstid på mindst 27 timer betaler fuld ATP og dermed medregnes som fuldtidsbeskæftigede. Fra og med 2008 er lønmodtageres beskæftigelsesomfang baseret på timeregistreringer i Danmarks Statistiks register over beskæftigede lønmodtagere.

Selvstændige

Personer, der står registreret som selvstændig i henhold til den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik fra Danmarks Statistik, indgår som fuldtidsbeskæftiget i hele året. Det bidrager til at overvurdere beskæftigelsesomfanget, fordi det reelle arbejdsomfang kan være lavere. Denne registrering er ikke tilgængelig før 1980, hvorfor beskæftigelse som selvstændig erhvervsdrivende i disse år ikke indgår i opgørelsen.

Ledighed

Ved optællingen af antal års beskæftigelse og ledighed er den årlige nettoledighedsgrad siden 1980 medregnet. Ledighedsperioder med aktivering indgår dermed ikke i opgørelsen, medmindre at der er tale om fx løntilskud, hvor der samtidig indbetales ATP ved beskæftigelse.

Baseret på disse oplysninger er der for hvert år beregnet en ”fuldtidsgrad” på arbejdsmarkedet, som maksimalt kan antage værdien én. Personer, der fx arbejder mere end fuldtid i et givet år – fx ved bijob – indgår således ”kun” som fuldtidsbeskæftiget. I opgørelsen er kun medtaget beskæftigelses- og ledighedsomfang i Danmark.

Inddeling af arbejdsstyrken efter længden af arbejdslivet

Med henblik på at belyse den statistiske sammenhæng mellem længden af arbejdslivet og en række indikatorer i forhold til nedslidning, er arbejdsstyrken på hvert enkelt alderstrin opdelt i 5 lige store grupper sorteret efter længden af arbejdslivet. Den første gruppe (bund 20 pct.) indeholder således den femtedel af

arbejdsstyrken, der (på det enkelte alderstrin) har haft det korteste arbejdsliv opgjort som beskrevet ovenfor, mens den sidste gruppe (top 20 pct.) indeholder den femtedel af arbejdsstyrken, der har haft de længste arbejdsliv. De aldersspecifikke grænser anvendt ved inddelingen i de omtalte fem grupper fremgår af tabel B1, mens den gennemsnitlige længde af arbejdslivet i de fem kvintiler fremgår af tabel B2.

Tabel B1
Længde af arbejdsliv opgjort som aldersspecifikke fraktiler, 2016

	55 år	56 år	57 år	58 år	59 år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år
Fraktil	----- År -----									
20 pct. fraktil	28,7	29,6	30,3	31,1	31,8	32,5	33,2	33,7	33,9	34,1
40 pct. fraktil	32,7	33,5	34,1	34,8	35,4	36,2	36,9	37,6	38,0	38,4
60 pct. fraktil	35,1	35,9	36,6	37,2	37,8	38,4	39,1	39,9	40,4	40,9
80 pct. fraktil	37,1	37,9	38,4	39,0	39,6	40,3	41,0	41,9	42,5	43,0

Anm.: Opgørelsen af længden af arbejdslivet er baseret på en række beregningsantagelser og er behæftet med usikkerhed bl.a. på grund af mangelfulde registreringer af arbejdsomfang for selvstændige og lønmodtagere.

Kilde: Finansministeriet på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Tabel B2
Gennemsnitlig længde af arbejdslivet opdelt i aldersspecifikke kvintiler, 2016

	55 år	56 år	57 år	58 år	59 år	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år
Fraktil	----- År -----									
1. kvintil (bund 20 pct.)	22,7	23,3	25,1	24,5	27,1	26,9	27,6	28,4	27,8	26,2
2. kvintil	31,1	31,7	32,5	33,3	33,9	34,5	35,4	35,8	36,1	36,4
3. kvintil	33,9	34,8	35,4	36,2	36,6	37,4	38,1	38,8	39,2	39,8
4. kvintil	36,2	36,9	37,5	38,2	38,7	39,4	40,3	40,9	41,4	42,0
5. kvintil (top 20 pct.)	37,9	38,8	39,3	40,0	40,8	41,8	42,2	43,0	43,8	44,9

Anm.: Se anmærkning til tabel B1. Opgørelsen er baseret på de personer der indgår i undersøgelsen Arbejds miljø og Helbred.

Kilde: Finansministeriet på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Bilag 2. Kort om undersøgelsen Arbejds miljø og Helbred

Spørgeskemaundersøgelsen om arbejdsmiljø og helbred er gennemført i 2012, 2014, 2016 og 2018 og omfatter i hvert af årene mindst 50.000 lønmodtagere. Svarprocenten har i alle år ligget over 50 pct. For aldersgruppen 55-64-årige indgår der i alt omkring 9.000 respondenter i indeværende analyse og der knytter sig derfor en vis statistisk usikkerhed til resultaterne. Aldersafgrænsningen (55-64-årige) er i denne økonomiske analyse baseret på alderen pr. 31. december 2016.

Belastningsindeks for psykisk arbejdsmiljø og muskel-skeletbesvær

Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø (NFA) har i forbindelse med overvågningen af arbejdsmiljøet i Danmark fra 2012 udarbejdet et fysisk og et psykisk belastningsindeks. Begge indeks er udviklet i samarbejde med Arbejdstilsynet og arbejdsmarkedets parter og anvendes i figur 19 og figur 20 i analysen. Indeksene opgør andelen af lønmodtagere, der rapporterer, at de er udsat for bestemte arbejdsmiljøpåvirkninger, og samtidig har bestemte symptomer. Indekset kan ikke opgøre, hvor mange der er overbelastede i klinisk forstand.

fm.dk